

se však začaly nabízet i nové alternativy vůči konceptu „agrese“ a „podřízení“. Mezi hlavní rysy *women's history* 70. let patřilo především hledání „autentické“ ženské zkušenosti a kultury, tedy forem samostatného ženského jednání, pro něž se otevíraly skuliny i v dominantní patriarchální moci, ať už v doméně politické či ekonomické, nebo v manželství a rodině. Důraz byl kladen na „odkrývání“ toho a těch, o kterých dějiny dosud mlčely, resp. ani jim nedaly prostor promluvit. Proto řada prací z anglosaského světa nese název s metaforou *skrytého*, resp. naopak *viditelnosti* – jako *Becoming visible, Hidden from history*.³ K rysům tohoto období patří i snahy o velké generalizace, o vytvoření nové periodizace a chronologizace dějin v ohledu k ženám; vznikají také první série typu „Žena v době...“, nemluvě o slavné kolekci vzniklé pod vedením Georgese Dubyho a Michelle Perrotové „Dějiny žen“, která byla přeložena do několika evropských jazyků.⁴

V anglosaských zemích, Německu, Francii i Itálii se tak řada badatelů zaměřovala na sféry specificky ženské činnosti a ženské práce se záměrem upozornit na formy jakési „ženské subkultury“ existující v rámci kultury dominantní – ať už šlo o zdánlivě „přirozené“ role jako mateřství, o formy ženské sociability a příbuzenství nebo profese pečovatelské, zdravotnické či služebné (včetně prostituce). Velkým tématem 70. a 80. let byly „oddělené sféry“,⁵ zejména v té podobě, kterou jim dal nástup kapitalismu a průmyslová revoluce v souvislosti s oddělením oblasti nejen státu, ale i výdělečné činnosti – od sféry domácnosti, která již přestala plnit roli výrobní jednotky jako v preindustriálním světě. Klíčové práce z anglosaské oblasti se soustředovaly na období modernizace. Zatímco však některé studie akcentovaly především problém devalorizace ženské práce v období nástupu kapitalismu a „konfinaci“ středostavovských dam,⁶ jiné práce se zaměřily především

³ Sheila ROWBOTHAM, *Hidden from history. Rediscovering Women in History from the 17th Century to the Present*, London 1973, New York 1974.

⁴ Orig. Georges DUBY – Michelle PERROT (edd.), *Histoire des Femmes en Occident*, díl I.–V., Paris 1991–1997.

⁵ Ke kritickým reflexím debat o oddělených sférách z obd. 70.–80. let viz například Linda KERBER, *Separate Spheres. Female Worlds, Women's Place: The Rhetoric of Women's History*, in: *Journal of American History*, vol. 75/1, June 1988, s. 9–39, ke kritice zvl. s. 26–28 a s. 39; Amanda VICKERY, *Golden Age to Separate Spheres? A review of the Categories and Chronology of English Women's History*, in: *Historical Journal* 36/2, 1994, s. 383–414, zde zejm. s. 411–412; Lawrence KLEIN, *Gender and the Public/Private Distinction in the 18th Century: Some Questions about Evidence and Analytic Procedure*, in: *Eighteenth-Century Studies*, vol. 29, No 1, 1995, s. 97–109.

⁶ Zejména klasická práce Louise TILLY – Joan W. SCOTT, *Women, Work and Family*, New York–Atlanta–Dallas–London 1978.

na pozitivní roli domácí sféry jako morální alternativy ke kapitalistickým hodnotám – a na její přesahy do sféry veřejné.⁷

Ve Francii v 70. letech, tedy v období velkého rozkvětu šťastně institucionalizované „Nové historie“ vzešlé z *Annales*, se zájem o ženskou problematiku formoval zejména v souvislosti s tehdejšími rozvojem historické demografie a antropologie, tedy především v rámci studia dějin rodiny, životních cyklů, sexuality, sociálních a mentálních struktur i výchovy – a to spíše ve společnosti starého režimu, v rurálním světě, než v procesech modernizace spjatých s urbanizací. Velkým tématem tohoto období bylo pro Francii tělo, zejména tělo ženské, a jeho interpretace v materiálech normativní povahy.⁸ Je zajímavé, že následující generace právě tuto problematiku pohrdavě odsunula s tím, že pouze napomáhá k utvrzení starého stereotypu, že feminita prochází především tělem.⁹ Důležitý rozdíl tkvěl i mezi „relačním“ feminismem evropským (resp. francouzským) a „individualistickým“ feminismem angloamerickým. Pro Francii je příznačné i to, že se této problematice otevíraly nejprve časopisy antropologické, zatímco historická disciplína zůstávala uzavřenější a obezřetnější – a že paradigmatickými pracemi pro historiky byly spíše práce antropologické věnované například rozdělení ženského a mužského prostoru v tradiční preindustriální společnosti.¹⁰

Také v Německu se dostala do popředí problematika oddělených sfér a zejména jejich ideologického zakotvení na přelomu 18. a 19. století –

⁷ Viz např. Catherine HALL – Leonore DAVIDOFF, *Family Fortunes. Men and Women of The English Middle Class 1780–1850*, London 1987; Catherine HALL, *White, Male and Middle Class. Explorations in Feminism and History*, Oxford–Cambridge 1992; nebo slavný a vlivný článek o ženském přátelství od Carol SMITH ROSENBERG, *The Female World of Love and Ritual*, in: *Signs*, 1, Autumn 1975, s. 9–29.

⁸ Viz zejm. Yvonne KNIEBIEHLER – Catherine FOUQUET, *La femme et les médecins, analyse historique*, Paris 1983; TÁŽ, *Les médecins et la „nature féminine“ au temps du Code civil*, in: *Annales*, 31/ 1976, s. 824–845; dále Jean-Pierre PETER, *Entre femmes et médecins: Violence et singularités dans le discours du corps et sur le corps d'après les manuscrits médicaux de la fin du XVIIIe siècle*, in: *Ethnologie française*, 1976.

⁹ J. REVEL, *Masculin/Féminin*, in: Michelle Perrot (ed.), *Une histoire des femmes est-elle possible?* Paris 1984, s. 129–130.

¹⁰ Viz zejména Agnès FINE, *Actualité de la recherche. Histoire des femmes et anthropologie des sexes*, in: *Clio. Histoire, femmes et Sociétés*, 2002, s. 145–166; Cécile DAUPHIN – Arlette FARGE – Genevieve FRAISSE – Michelle PERROT – Christiane KLAPISCH-ZUBER a další, *Women's Culture et Women's Power*, in: *Journal of Women's History* 1/1 Spring 1989, s. 568–601, s. 569. (Původně otištěno jako *Culture et pouvoir des femmes*, in: *Annales. Economies, Sociétés, Civilisations*, 2, Mars–Avril 1986); Françoise THEBAUD, *Ecrire l'histoire des femmes*, Fontenay-aux-Roses 1998.